

- туїтійне будівництво в Україні: теорія та практика". – Ужгород: Закарпаття, 2000.
10. Жан-Жак Руссо. Об общественном договоре – СПб.: Изд-во Д.Е. Жуковского. – 1907.
 11. Кишалов С.В. К истории становления конституционализма в Украине. // Юридический вестник (Одеса). – 1994. – № 1. – С. 111-113.
 12. Крутицький Б. Гетьман Мазепа в освітленні німецької літератури його часу // Записки Чину св. Василя Великого. (Жовква). – Т. 4. – 1932.
 13. Муличенко П.П. Історія держави і права України. У 2-х т., Одеса: Астропринт. – 1997. – Т.1.
 14. Національні процеси в Україні: історія і сучасність: Довідник у 2-х т. / Під заг. ред. В. Панібудьласки. – К.: Вища школа, 1997. – Т.1.
 15. Орлик М.П. Современный конституционализм: цель и средства конституционной реформы в Украине // Юрический Вестник (Одеса). – 2001. – №3. – С.109-115.
 16. Українське державотворення: словник-довідник / Під заг. ред. О.Мироненка. – К., 1997.
 17. Словник законодавчих термінів. – К.: Основа, 2000.
 18. Слюсаренко А., Томенко М. Історія Української Конституції. – К.: Право. – 1997. – С. 148.
 19. Шарль-Луї Монтеск'є. О духе законов. – М.: Мысль, 1999.
 20. Шайо А. Самоограничение власти (краткий курс конституционализма). – М., 1999.
 21. Єсен А. Орлик у Швеції // Наукові записки НТШ у Львові. Т. ХСІІ. – Львів. – 1909. (Додаток): Листи П. Орлика мовою оригіналу, з перекладом одного з них. – С. 93-169.
 22. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона. – Ярославль: Терра. – 1991. – Т. 20.
 23. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона. – Ярославль: Терра. – 1991. – Т. 77.

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

Без гарантій суверенітету, незалежності жодна держава не може існувати. Цим і визначається місце військового будівництва у загальному процесі державотворення. Крім того, ідея збройного чину попередніх поколінь важлива для плекання національної гордості та усвідомлення нащадками відповідальності за виконання місії захисників нашої, ще не достатньо міцної державності. Отже, дослідження правових основ організації однієї з таких мілітарних потуг як українські Січові Стрільці (УСС), які взяли найактивнішу участь у боротьбі за відродження української державності на початку ХХ ст., є актуальним і своєчасним.

Нашим сучасникам лише у 1990 рр. пощастило дізнатися правду про цю яскраву сторінку, вписану УСС в історію України. Упродовж десятиліть бойовий шлях військових формувань УСС висвітлювався у різних джерелах однобоко, як правило, таврувався ярликами "реакційний", "антинародний" або просто замовчувався. Подекуди таке ставлення до січового стрілецтва можна зустріти ще і тепер.

А якщо об'єктивно підійти до оцінки ролі січового стрілецтва у визвольних змаганнях нашого народу, то слід відзначити, що саме УСС стали першою бойовою формацією європейського зразка, яка відстоювала інтереси своєї нації. Невеликий кількісно, але сильний своїм духом, готовністю до самопожертви в ім'я здобуття Україною державності за чотири роки Першої світової війни легіон УСС став першорядною бойовою одиницею. Його бойова звитяга була найкращою пропагандою ідей опори на власні сили і збройну боротьбу за Українську державу. Січові стрільці перші заявили: "Ми хочемо незалежної, соборної України!" [2]. 7-10; 5, 3448]. І, що важливо, це гасло не було простою балаканиною, а реалізувалося ратними справами на фронтах.

Не слід також забувати про вплив УСС на подальший розвиток визвольних змагань українського народу вже після 1920-х рр. Існує пряма спадкоємність між УСС, УВО, ОУН. Недарма ці пізніші формации очолювали колишні стрільці. Звитяга і подвижки УСС були зразком для української молоді, яка виховувалася в пластових, сокольських організаціях, а пізніше боролася у лавах УПА.

Загалом, деякі питання військового будівництва в Україні в історичному та в історико-правовому аспектах вже були предметом наукових досліджень. Так, ряд праць учених присвячено питанням утворення, організації та діяльності збройних сил і окремих військових формувань, що входили до складу національних урядів України різних періодів боротьби за українську державність. Ці питання привертють увагу сучасних українських вчених. Серед використаних джерел цього ряду слід виділити дослідження І. Крип'якевича, Б. Гнатевича та З. Стефаніва [9], Б. Якимовича [22] та інших науковців. Безперечно, внесок цих авторів у висвітлення становлення збройних сил України є неocenним, проте організаційно-правові засади діяльності військового формування УСС потребують ґрунтовнішого історико-правового аналізу. Цим певною мірою займалися В. Гордієнко [1], В. Довбня [3], М. Лазарович [13], М. Литвин, К. Науменко [14], Р. Матейко, Б. Мельничук [16].

Як джерельна база значний інтерес для вчених становлять спогади і видання мемуарного характеру, зокрема збірники, видані за кордоном [6, 21], військово-історичний нарис В. Кучабського [11], книги С. Ріпецького [18], В. Темницького [19] та інші. Авторами частини цих видань є безпосередні учасники пам'ятних подій.

Виникненню січового стрілецтва до Першої світової війни сприяв розвиток пластових організацій. Важливим у цьому контексті був 1908 р., коли Австро-Угорщина прилучила до себе Боснію, окуповану ще в 1878 р., коли загострилися її стосунки з Росією і стали виразними агресивні наміри царату щодо Галичини. Усвідомлення того, що в разі розв'язання війни українці мусять стати активними в обороні свого існування, викликала у деякої частини української молоді потребу зміни поглядів на минулі тактичні способи політичної боротьби та разом з тим і на

ставлення до "мілітаризму". Активізувала галицьких українців також воєнна небезпека 1912 р. Вслід за пропагандою стрілецько-самостійницької ідеї почалася реальна робота з виховання військових кадрів, насамперед, у тасмних військових організаціях та "Січах" і "Соколах" та поступова організація стрілецьких товариств. 15 грудня 1912 р. на засіданні т. зв. "запорізької ради" "Сокола Батька", яку очолював відомий педагог Іван Боберський, було вирішено організувати стрілецькі організації [13, 32]. У той же день на студентській нараді у львівському товаристві техніків "Основа" постановили розпочати військове навчання серед молоді [9, 293]. А 16 грудня Міжпартійний комітет узався випрацювати й передати владі на затвердження статут "Українського Стрільцького Товариства" [13, 32]. Представники радикалів вийшли зі спілки і створили свій власний орган під назвою "Український Січовий Союз", яким керував д-р Кирило Трильовський.

З цього часу творення українських стрілецьких організацій йде двома паралельними шляхами, які репрезентували в основному "Український Січовий Союз" та студентська молодь на чолі зі студентом філософії Іваном Чмолою, за якою стояв Міжпартійний комітет.

Легалізація стрілецьких товариств наштовхувалася на перешкоди з боку австро-польської влади, і тільки завдяки ініціативі і заходам голови Українського січового союзу К. Трильовського, який переклав дослівно статут польських стрілецьких товариств та запропонував їх на затвердження намісникові Бобжинському, який був змушений погодитися на затвердження товариства "Січові Стрільці" у Львові.

18 березня 1913 р. К. Трильовський скликав установчі загальні збори першого українського стрілецького товариства "Січові Стрільці" у Львові [18: 36]. Першим провідником Січових Стрільців у Львові став відомий львівський адвокат В. Старосольський, його заступником – Д. Катамай. Незабаром до "Січових Стрільців" вступив і академічний стрілецький гурток, що його організували колишні члени пластових гуртків під провідом І. Чмоли. Та коли пізніше академічне товариство не погодилося визнати над собою верховенство "Січового Союзу", тоді він 25 січня 1914 р. заснував у Львові інше товариство – "Січові

Стрільці-2", головою якого обрали студента Р. Дашкевича, майбутнього старшину київських СС (обидві львівські стрілецькі організації знову об'єдналися у березні 1914 р.). Крім цих осескиї Курінь" при товаристві "Сокол" з гуртками в провінції.

Передвоєнне стрілецьтво фактично підготувало та надихнуло своєю революційною ідеєю - великий український зрив у серпні 1914 р., надавши йому вироблені організаційні структури і форми та багатий досвід проведеного вже ним військового вишколу та репрезентувавши йому свою історичну назву - Українські Січові Стрільці [18, 53].

З розв'язанням Першої світової війни було відкрито новий період в історії УСС [18, 54]. Під впливом подій 2 серпня того ж року всі українські політичні партії об'єднали свої зусилля для спільних дій і з цією метою обрали Головну Українську Раду (далі ГУР) на чолі з Костем Левицьким [21, 7]. Вже на першому засіданні ГУР з ініціативи та за співучастю "Стрілецької секції", львівської організації Січових Стрільців та "Сокола Батька" було вирішено організувати корпус воєнних добровольців для боротьби проти Росії. Його створення було доручено окремій військовій колегії у складі Т. Рожанковського, М. Волошина, С. Шухевича і Д. Катамая, склад якої згодом розширився. Вона стала називатися "Українською Бойовою Управою". Щоправда, схвалення поставилося до цієї ініціативи українського громадянства, "УСС мали організуватися, - зазначав стрілецький історик О. Думін, - на основі цісарського патенту від 22 серпня 1851 р. про формування добровільних військових товариств на час війни, який вже втратив актуальність" [14, 11].

Українська Бойова Управа у своєму складі мала: секцію акцій і секцію організації. Завдання секції організації полягало у вербуванні добровольців, матеріальному забезпеченні. Головою цієї секції було призначено К. Трильовського. Секція акцій у складі Т. Рожанковського (голова), Д. Катамая (заступник), М. Волошина, М. Геника повинна була займатися формуванням стрілецьких підрозділів. Для організації українського легіону австрійська влада скерувала 16 офіцерів-українців, хоча УБУ висунула клопотання про виділення не менше 100 старшин.

216

ного хвилювання та вияву протесту усуси прийняли компромісне рішення, щоб зберегти створений легіон. Так, один з істориків УСС Н. Гіряк писав, що вони склали окрему присягу на вірність рідному краю своєму польовому духівникові о. Остапу Нижанковському [17, 55].

Після того вояки переїхали зі Стрия на Закарпаття і розмістилися так: у с. Горондо - команда легіону і курінь І. Коника, у Страбичеві - курінь Д. Вітовського. 7 вересня 1914 р. було створено 10 сотень, які розбито на два курені та півкурінь. Командантом першого призначено четаря М. Волошина. II другого - четаря Г. Коссака, третього пів куреня - четаря С. Шухевича. До складу першого куреня входили сотні В. Дідушка, Р. Дудинського, Н. Гіряка, О. Дудзянівського, другого - сотні С. Горука, О. Семенюка, М. Барана, О. Букшованого, півкуреня - сотні Д. Вітовського і Т. Рожанковського. Кожна сотня нараховувала 220 стрільців [16, 11].

10 вересня сотня В. Дідушка за наказом австрійського командування вийшла на оборону карпатських перевалів, незважаючи на погане озброєння та недостатню підготовку. Тоді почалося "бойове хрещення" січових стрільців.

Наприкінці вересня стрілецькі сотні вступили у бій на околицях сіл Гусного, Верецького та Сянок, зазнали перших втрат. Тоді ж і дістали "бойове хрещення" підрозділи новітнього українського війська, яке змушене було воювати спершу за чужі інтереси [9, 302-303].

У жовтні здійснено реорганізацію легіону УСС; у його складі залишено два курені - під командою Г. Коссака та С. Шухевича.

Справжнім бойовим випробуванням легіону УСС стали бої за гору Маківку недалеко від Славська, де проти стрільців командування російської армії направило кілька полків і артилерію. У цих боях, незважаючи на чисельну перевагу ворога, стрільці не відступили з позицій, чотириденний бій за Маківку закінчився їх перемогою. Згодом відзначився легіон у боях під Болахомом, Галичем, Завадовим і Семинківцями.

218

6 серпня ГУР і УБУ видали спільний документ - "Маніфест Головної Української Ради до всього українського народу!". Цим документом офіційно проголошено утворення нової військової організації - Українські Січові Стрільці. Отже, 6 серпня 1914 р. ввійшло в історію України як день відновлення Українського війська. На звернення ГУР та УБУ добровольці прибували або до Львова, або збиралися при повітових комітетах [12, 11]. На збірні пункти зголосилося близько 28 тисяч молодих осіб [17, 53]. Відомо, що австрійське командування спочатку намітило сформувати вісім піхотних куренів УСС: у Львові і Станіславові - по два, в Коломиї, Стрию, Тернополі і Чорткові - по одному, при цьому кожен курінь мав 4 сотні, 800 крісів (гвинтівки), залишачись незалежною військовою одиницею [16, 10]. З добровольців у Львові було сформовано першу сотню під командуванням І. Чмоли. Пізніше сформувалось ще кілька сотень, зведені у два курені - першим командував Д. Вітовський, другим - Е. Коник.

Відзначимо, що новосформовані військові підрозділи були погано озброєні (УБУ дістала лише 1000 застарілих крісів системи Вердля, вилучених з офіційних військових частин ще у 1888 р. [8, 9]), мало вишколеними (стрілецьких інструкторів було небагато, ще менше у стрілецьких організаціях було колишніх військовиків). За таких умов якби недостатньо підготовлених і неналежно озброєних добровольців послали на фронт до Почасва і Радивилова, то це могло б призвести до їх катастрофи. Рішучий протест коменданта легіону Т. Рожанковського врятував справу, однак йому довелося залишити свою посаду. На його місце було призначено М. Галушинського [14, 14].

30 серпня 1914 р. львівські сотні УСС переїжджають до Стрия, де зібралось понад 10 тис. добровольців. Тут виникли непорозуміння із австрійським командуванням, яке обмежувало чисельність легіону до 2000 стрільців і лише 3 вересня було прийняте компромісне рішення про загальну чисельність легіону в 2500 чоловік, куди відібрали найдосвідченіших юнаків.

Проблемою стало складання присяги на вірність Австрійській імперії, якої вимагала військова влада. Однак після загаль-

Під впливом цих переможних боїв УСС новоутвореній у Відні 15 травня 1915 року Загальній Українській Раді (далі ЗУР) надіслало через Міністерство війни і Начальну Команду Австрійської армії добути підписання наказу про створення самостійного 1-го полку УСС, командиром якого призначили отамана Г. Коссака. Але цей наказ до усусів було доведено тільки 21 серпня [1, 22].

Влітку 1915 р. стрільці займали лінію оборони біля сіл Соснова і Весела, де перебували до серпня 1916 р. Саме у Соснові старшини дістали наказ про об'єднання двох куренів у полк, який мав таку структуру: два курені піхоти по 4 сотні, одна технічна сотня, відділ скорострільів, відділ мінометів та об'єднані тилові підрозділи - обози, санітарна служба та ліквідатура [21, 58].

У серпні 1916 р. стрільців перевели під Бережани, де вони взяли участь у запеклих боях за Лисоню. Полк втратив понад 1000 вояків. Так катастрофічно завершився 1916 р. для I полку УСС [21, 71]. Великі втрати потрібно було поповнити новим контингентом, дещо молодшим, але краще вишколеним.

Відновлений I-ий полк УСС-ів вийшов на поле бою під Бережани (с. Куропатники) тільки 17 березня 1917 р. вже після Лютневої революції в Росії. Полк мав два курені, по три сотні в кожному. Очолив полк командант, чех за національністю підполковник Франц Кікаль [1, 26], пізніше полк було реформовано в курінь. Після прийняття цісарського патенту від 4 листопада і відповідного акту від 5 листопада 1916 р. про передачу Галичини під управу поляків було здійснено саморозпуск ЗУР, що свідчило про визнання поразки в політичному і національному відродженні. Функції організатора національно-державного визволення взяла на себе Українська Парламентська Репрезентація. Протестуючи проти антиукраїнської політики Австрії, стрільці кілька разів ставили питання про розпуск легіону, але Бойова Управа та Українська Парламентська Репрезентація зі стратегічних міркувань стримували від такого кроку [12, 11].

Під Бережанами, у процесі "протистояння українців", які перебували під владою двох імперіалістичних держав, почалися

219

"братання" – обмін часописами і книжками, спілкування, зав'язувалися близькі, дружні стосунки. Командування австрійської армії перекинуло УССів під Конюхи [1, 27], де відбувся останній значний їх бій у складі австрійської армії під час Першої світової війни і де вони зазнали дуже великих втрат.

Наприкінці серпня 1917 р. всі відділи УСС зведено до Залісся на Чортківщині, де було відновлено український легіон, командантом якого призначено от. М. Тарнавського [14, 49]. Та вже 6 січня 1918 р. на його місце призначено сот. О. Микитку [14, 51].

З ініціативи Д. Вітовського 26 травня 1917 року було скликано таємну нараду старшин бойових куренів Вишколу і Коша з метою виробити план дії на майбутнє. Більшість старшин, серед яких були О. Букшований, І. Сіяк, Г. Коссак, висловили пропозицію розпустити полк УСС і повернутись на батьківщину для боротьби за національну незалежність Галичини. Але представник К. Левицького і С. Петрушевича, який прибув з Відня, вимагав зберегти українську військову організацію [14, 46]. У грудні 1917 р. відбулася друга нарада старшин, на якій підтримали пропозицію Д. Вітовського [1, 28]. Детальний план створення Української армії розробив Д. Палів.

У лютому 1918 р. разом з австрійською окупаційною владою легіон УСС перекинуто на Херсонщину. Тут його включено до групи під командуванням архієпископа Вільгельма Габсбурга (Василя Вишиваного). З галицьких стрільців сформовано агітаційну сотню, яку очолив Д. Вітовський [7, 37].

На початку жовтня 1918 р. усупереч проханню Є. Петрушевича про переведення стрільців до Львова австрійське командування відправило січовиків на Буковину, де вони і перебували до збройного повстання у Львові [1, 28].

Збройний виступ – т. зв. "Листопадовий чин" листопада 1918 р., очолений Д. Вітовським, забезпечив проголошення Західноукраїнської Народної Республіки. У цьому важливому політичному акті чимала заслуга тих, хто боровся під знаменами УСС.

Ще одною яскравою сторінкою бойової звитяги січового стрілецтва є участь їх київських формувань у визвольних змаганнях 1917-1920 рр. За підтримки Симона Петлюри старшини і стрільці, які під час Першої світової війни потрапили у російський полон і після Лютневої революції вирвалися з таборів, придбувши до Києва, змогли сформувати бойову формуцію під командуванням Є. Коновальця [15, 93]. 6 січня 1918 р. відбулося віче Галицько-Буковинського куреня Січових Стрільців, на якому було обрано комендантом Є. Коновальця, котрий залишався на керівній посаді до останнього дня існування цього військового формування, а також Стрільцьку раду. За рішенням віча було змінено назву на "1-й курінь Січових Стрільців", а в основу організації покладено структуру, прийнятту в легіоні УСС: основною бойовою одиницею був курінь, який складався з сотень, сотні – з чот; а чоти – з роїв [3, 24]. Рій налічував 9-15 чол., чота – 3-4 рої, сотня – 3-4 чоти, курінь – 3-4 сотні. У складі куреня було дві сотні по двісті стрільців кожна, запасна сотня із 100 стрільців, сотня скорострільів із 150 стрільців та відділ гарматників. На той час формування Січових Стрільців було найбільш боєздатне завдяки доброму вишколу, великому досвіду, національній свідомості та політично-стійким і підготовленим старшинам [7, 62, 63].

Багато часу на реорганізацію стрільців не мали, оскільки вже з 10 січня 1918 р. брали участь у бойових діях з ліквідації більшовицького повстання, з охорони членів УЦР. 26 березня 1918 р. наказом Міністерства військових справ УНР курінь Січових Стрільців переформовано у 1-й полк Січових Стрільців у складі 3 куренів, 2 сотень скорострільів, відділу кінної розвідки та гарматного дивізіону з двох легких батарей [7, 63]. Проте функціонував він недовго, вже 30 квітня 1918 р. стрільці, не підтримавши державного перевороту П. Скоропадського, віддали перевагу чесному роззброєнню [7, 120].

У липні 1918 р. Стрільцька рада порушила перед гетьманом та його урядом клопотання про відновлення військового формування СС. 23 серпня П. Скоропадський видав наказ про формування Окремого загону СС. Втім, дуже скоро після ство-

рення цього формування, стрільці підтримали протигетьманське повстання [3, 64].

Через два тижні після початку бойових дій Окремий загін СС був знову реформований у 1-шу дивізію СС (внаслідок загальної мобілізації його чисельність зросла до 11 тис. чол.). Ця дивізія за наказом головного отамана С. Петлюри від 3 грудня 1918 р. увійшла до оперативного з'єднання українського військового Осадного корпусу, командуючим якого призначено Є. Коновальця. У січні 1919 р. проведено реорганізацію Осадного Корпусу, який став військовим формуванням однодивізійного складу і був іменований корпусом Січових Стрільців. У травні цей корпус увійшов до групи СС (оскільки на підставі наказу військам Дієвої Армії УНР всі збройні сили повинні бути поділені на групи) [3, 81].

До листопада військово формування СС зазнавало неодноразових змін та організаційних перетворень, обумовлених як зовнішніми, так і внутрішніми причинами. Врешті, у зв'язку із втратою майже всієї території УНР уряд змушений був визначитися щодо подальших дій. У ніч з 5 на 6 грудня 1919 р. С. Петлюра виїхав до Польщі, а 6 грудня на нараді командирів групи СС ухвалено рішення про її розформування. 7 грудня 1919 р. військово формування Січових Стрільців остаточно припинило своє існування, спроба у 1920 р. його відновити виявилася невдалою.

Отже, аналізуючи функціонування Січового Стрільцтва, відзначимо, що воно відіграло значну роль у відновленні військових традицій, плеканні українського патріотизму, створення військової термінології. Січові Стрільці, як відзначав літописець стрілецтва І. Іванець, "проявили всі прикмети ідейних борців", дисципліну, совісність, сміливість, гарт духу і тіла, дали численні приклади героїзму й самопожертви, кров'ю і славою позначили свій шлях від "сонних" сіл Закарпаття, через Галич і Поділля, Запоріжжя, до Києва, "матері городів руських". На цьому нелегкому шляху боротьби за незалежну соборну Україну „розсипані по всіх українських землях стрілецькі кості та живі спомини про стрілецькі діла” [16, 59; 7, 39]. Таким чином, істо-

рія УСС – невід'ємна частина трагічної історії української нації, розділеної чужими кордонами, зокрема її військової історії, а самі вони – наше українське військо.

Легіоном січовиків запроваджено самобутній спосіб комплектування і підготовки поповнення військових частин шляхом створення "резервної сотні" зі збірними пунктами у Львові, Сиднолі, Відні та формування підрозділу Вишколу, що зберегло життя тисячам молодих стрільців та завдяки чому в майбутньому частини УСС були найкраще вишколеними частинами Української армії.

Досвід боротьби усів за волю українського народу підтвердив, що кожна пригноблена нація рано чи пізно піднімається до розуміння свого становища й неминуче приходить до утвердження своєї державності різноманітними шляхами. Неодмінними умовами розбудови державності є національні, політичні, економічні, культурні, зовнішньо-політичні чинники. При цьому особливу роль у відродженні держави відіграють військові організації.

1. Гордієнко В. Українські Січові Стрільці. – Львів, 1990. – 40с.
2. Гунчак Т. Україна. Перша половина ХХ ст.: Нариси політичної історії. – К.: Либідь, 1993. – 288 с.
3. Довбня В. Січові стрільці київського формування у визвольних змаганнях 1917-1920 років: організація та правові засади діяльності / За наук. ред. П.П. Михайленка. – К.: Текст, 2002. – 220 с.
4. Дорошенко Д. Історія України 1917-1923 рр.: Доба Центральної Ради. – Ужгород, 1923. – Т. 1. – 437 с.
5. Енциклопедія Українознавства. – Париж-Нью-Йорк, 1983. – Т. 9.
6. За волю України // Історичний збірник УСС / В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви, 1914-1964 рр. – Нью-Йорк, 1967.
7. Кравчук М.В. Правові основи будівництва Національних Збройних Сил України в 1914-1993 рр.: Історико-правове дослідження. – Івано-Франківськ: Плай, 1997. – 292 с.
8. Кравчук М.В. Українські Січові Стрільці. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. – 40 с.

9. Крип'якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.). – Львів: Світ, 1992. – 712 с.
10. Куцуняк М. Галичина. Сторінки історії: Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст.-1939 р.). – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.
11. Кучабський В. Корпус Січових Стрільців. Військово-історичний нарис, 1917–1967 рр. – Чикаго, 1969. – 663 с.
12. Лазарович М. Місце стрілецької ідеології в листопадовій національно-демократичній революції. – Івано-Франківськ, 1993.
13. Лазарович М. Українські Січові Стрільці: національно-політична та культурно-просвітницька діяльність. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 202 с.
14. Литвин М.Р., Науменко К.Є. Історія галицького стрілецтва. – Львів: Каменяр, 1991. – 200 с.
15. Литвин С. Симон Петлюра у 1917-1926 роках. Історіографія та джерела. – К.: Аквілон-прес. – 2000.
16. Матейко Р., Мельничук Б. Шляхами стрілецької слави. – Тернопіль, 1995. – 69 с.
17. Насавський І. Історія Української держави ХХ ст. – К.: Український письменник, 1993. – 413 с.
18. Ріпецький С. Українське Січове Стрільцтво. – Львів: НТШ, 1995. – 358 с.
19. Темницький В. Українські Січові Стрільці. – Відень: Союз Визволення України, 1915. – 40 с.
20. Тиченко Я. Українське офіцерство: шляхи скорботи та забуття. – К.: Центр УРП, 1995. – 258 с.
21. Українські Січові Стрільці, 1914-1920 / За ред. Б. Гнаткевича та ін. – Львів: Слово, 1991. – 160 с. – Репринтне відтворення з вид. 1935 р.
22. Якимович Б. Збройні сили України: Нарис історії. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, "Просвіта", 1996. – 360 с.

«ЕКОНОМІКА»

МЕХАНІЗМИ І ФАКТОРИ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЕКОНОМІКИ

С.М. Романів

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ КОНТРОЛЬНО- РЕВІЗІЙНОЇ СЛУЖБИ У ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ І КОРУПЦІЇ

Сьогодні у світовій економіці появляются нові види тіньової економічної діяльності і це слід передбачати насамперед у процесах її виявлення. Згідно з вимогами Міжнародної організації з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей, отриманих злочинним шляхом (FATF), в Україні розроблено Національну програму боротьби з відмиванням "брудних" грошей. Було також прийнято Закони "Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом" та "Про внесення змін до деяких законів України з питань запобігання використанню банків та інших фінансових установ з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом". А з метою забезпечення реалізації цих Законів затверджено постановою Правління Національного банку України від 14 травня 2003 р. №189 положення "Про здійснення банками фінансового моніторингу".

Відповідно до Закону України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні" однією з функцій державного фінансового контролю є недопущення фіктивних фінансових операцій і відмивання "брудних" грошей. Адже належне функціонування системи державного фінансового контролю має важливе значення для фінансової безпеки України. Зумовлено це тим, що чільне місце серед чинників, які її визначають, посідають бюджетна безпека і боротьба з фінансовими злочинами.